

Bygdeskaldens minne

Av Wulf Widegren

Bygdeskalden Karl Frithiof Svanborg föddes den 8 juli 1864. Hans moder var då ogifta herrgårdshusan Johanna Augusta född Persdotter, senare gift med torparen Karl August Andersson i Fällan under frälseäteriet Sätra i Rök. Karl Svanborg kom att tillbringa en lång uppväxt- och ungdomstid på torpet Fällan. Han led hela livet av ett lyte, nämligen puckelrygg, som han erhållit som litet barn genom fall från ett bord. Redan tidigt intresserade han sig för läsning av böcker, framförallt ett rikligt urval av detektivlitteratur. År 1907 inköptes Sätra av nuvarande ägaren Herbert Gustafssons fader Albin Gustafsson från Pharman A. Pharmansson. Herbert Gustafsson och brodern Vilhelm Renstad har berättat, hur de fick följa sin moder Berta till "mor i Fällan" och då sammanträffade med Karl Svanborg, ägare av någonting på den tiden så ytterst sällsynt som en trattgrammofon. Torpet Fällan låg ganska avskilt i skogen, och bröderna Vilhelm och Herbert har berättat, hur "mor i Fällan" lade ut granriskvistar på skogsstigen, för att de skulle kunna hitta dit. Som 37-åring 1901 flyttade Svanborg från Fällan till Ödeshög som biträde och kontorist hos handelsfirman Otto Lejon för att 1909 öppna egen affär i Tjugby.

Svanborg var en mycket snäll man och en barnens och ungdomens vän och alltid skulle alla barn, som kom in i affären ha en strut karameller. Men världskriget kom, medförande svårigheter, Svanborg måste upphöra med sin diverseaffär, det blev konkurs. Den 18 november 1915 flyttade Svanborg tillbaka till Ödeshög med sin hushållerska Anna Sand från Stora Hästhagen, torp under Sätra. Han tog plats som bokförare på dåvarande Ödeshögs Gjuteri och Mekaniska Verkstad. Här blev den till växten lille men till intellektet store mannen med det långa skägget mycket omtyckt av såväl arbetsgivare som arbetskamrater. Det berättas, att då han fyllde 60 år den 8 juli 1924, hade personalen tidigt på morgonen snyckat kontorsbyggnaden med björkar och blommor, en flaggstång hade rests och svenska flaggan vajade för dagens jubilar. På eftermiddagen hade ett fyrtiotal vänner inbjudit Svanborg till samkväm på Stora Hotellet, där högtidstalet hölls av Ödeshögs store man kassören i Sydsvenska Kredit Aktiebolaget Emil Björkman, vartill följde också guldur med kedja samt en penningsumma i guld.

F. sadelmakare Uno Ward i Nogård, Rök, har berättat för mig, att hans farbroder knekten och bygdespelmannen Karl Träff, då boende i "Rabbestan", en dag strax före konkursen stått ute på gården framför affären tillsammans med Karl Svanborg och sett en flock svanar flyga mot söder, och då på stället hört Svanborg liksom för sig själv improvisera följande lilla dikt:

*Får jag följa Er på färden
dit ej några stormar nå,
Nej, det kan och får du icke,
Du är född till kamp och strid.
Och bak Ombergs stolta hjässa
solen sjönk i purpur ned.*

Denna dikt brukade sedan Karl Träff också sjunga till sin fiolmusik.

Svanborg skrev många dikter till bröllop och högtidsdagar, och i dikter hyllar han hembygden, skogen och slätten. Många dikter har försvunnit, några finns kvar såsom "Sången till Lysing" och "Min barndoms skog".

Borta är för länge sedan torpet Fällan, revs 1929, borta är också bygdeskalden och hedersmannen Karl Svanborg. Han avled den 9 december 1924 och fick sin grav på Ödeshögs kyrkogård.

Sången till Lysing

Karl Svanborg publicerade åtskilliga dikter i ortspressen. Som prov på hans poesi återger vi här inledningsverserna till den sång han ägnade Lysings härad. Tredje versens "Venedig" åsyftar givetvis påbyggnadsfolket i Dags mosse.

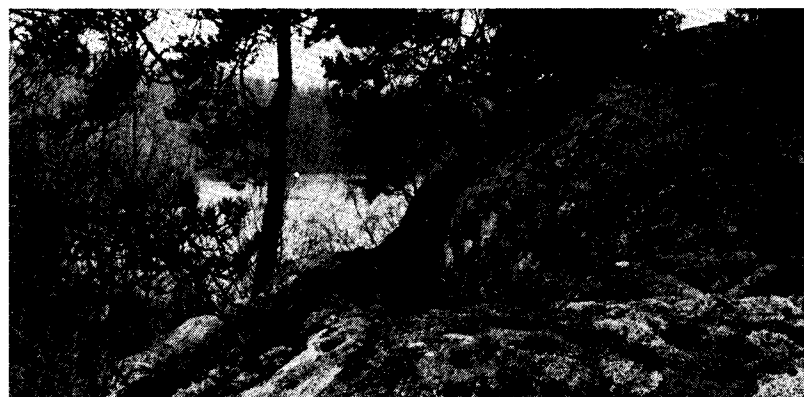
*Du Östergyllens pärla, vår fagra Lysingsbygd
som i Din famn så rika minnen gömmer
Där hemmen ännu timras av kärlek, tro och dygd
och saga än på forntidskumlet drömmar
Där våra fäder strävat och röjde stig en gång
och levat, älskat, lidit, Dig ägnar jag min sång
min barndomsbygd, vårt minnesrika Lysing.*

*Från vänster Karl Svanborg,
Knut Björk, Karl Pettersson,
Witalis Berglöf, Alma Larsson-
Björk, Signe Jansson-
Cronqvist, Carl F. Johansson,
Gunbild Johansson-
Pettersson.*

*Jag glömmet ej den tjusning, som fyllde piltens håg
när som från Ombergs Hjässa första gången
av sommarsol bestrålad jag Lysingslätten såg
och ifrån Tåkern hörde svanesången
Jag tänkte då, hur vida min färd än månne gå
tillbaka hit min längtan beständigt dock skall stå
till skog och fält och ängar uti Lysing.*

*Jag gått i Sättra skogar i dunklet mången kväll
och skymtat huldran när jag stigen mistat
jag stått på kyrkogården i Rök vid runohäll
där tappra fäder sina bragder ristat
Och bort från nutidsjaktet min ande ofta gått
mång tusen år tillbaka och bland det folket stått
som byggde sitt "Venedig" här i Lysing.*

*Utsikt från Trollberget över Gyllingesjön, på gränsen mellan Ödeshögs socken och
Gränna landsförsamling. Foto Harry Bergenblad.*